

КАРАНТИН ОБЪЕКТИ ҲИСОБЛАНГАН КОМСТОК ҚУРТИ ЗАРАРКУНАНДАСИ ҲАҚИДА ВА УНГА ҚАРШИ КУРАШ ЧОРАЛАРИ

Хасанов Жамшид Давлетбаевич

Ўсимликлар карантини ва ҳимояси илмий-тадқиқот институти.

Қорақалпоғистон Республикаси

кичик илмий ходими.

Зинатдинов Нуратдин Мнажадинович

Ўсимликлар карантини ва ҳимояси илмий-тадқиқот институти.

Қорақалпоғистон Республикаси

кичик илмий ходими.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13340486>

Аннотация. Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштирувчи деҳқон ва фермер хўжаликларида комсток қурти зараркунандасига қарши курашиш ҳамда унинг ривожланиши ва тарқалиши ҳақида мақолада баён этилган.

Калити сўзлар: Комсток қурти зараркунандаси, морфологияси, таърифи, ҳаёт кечириши, зарари ва қарши кураш чоралари.

ON THE PEST OF THE COMSTOCK WORM AS A QUARANTINE FACILITY AND MEASURES TO CONTROL IT

Abstract. The article describes the control of the comstock worm pest and its development and spread to farmers and farms that grow agricultural products.

Keywords: Comstock worm pest, morphology, description, habitat, damage and control measures.

О ВРЕДИТЕЛЕ КОМСТОКОВОГО ЧЕРВЯ КАК КАРАНТИННОГО ОБЪЕКТА И МЕРЫ БОРЬБЫ С НИМ

Аннотация. В статье описана борьба с вредителем комсток, его развитие и распространение среди фермеров и фермерских хозяйств, выращивающих сельскохозяйственную продукцию.

Ключевые слова: червь-вредитель Комстока, морфология, описание, ареал, вредность и меры борьбы.

Тенг қанотлилар туркумининг, кокцидлар – *Coccinea* кенжа туркумига, сўрувчи ҳашаротларнинг унғуборли куртлар оиласига мансуб бўлиб, хавфли ички карантин ҳашаротдир. Уни деярли барча мевали ва манзарали дарахт, дарахтсимон ўсимликлар ҳамда айрим ўтсимон ўсимликларда (хатто тут қаторларига яқин жойларда, ғўзада ҳам) учратиш мумкин. Мевали дарахтлардан анор, олма, нок, шафтоли, шунингдек тутларни қаттиқ зарарлайди. Комсток қурти ҳар қандай дарахтда учраши, панада ҳаёт кечириши, биологик хусусиятлари жуда кўп уруғли бўлиб, табиатда тез тарқалиши ҳисобига унга қарши курашиш жуда қийиндир. Комсток қурти Ўрта Осиёнинг барча Республикаларига Қозоғистонга, шунингдек Гурузия, Арманистон ва Озарбайжонга тарқалган.

Таърифи; Эркак ва урғочи зотлари ташқи тузилиши бўйича кескин фарқланади.

Урғочиси ясси шаклли, қанотсиз, кам ҳаракатли, эркаги 1 жуфт қанотли, серҳаракат, ранги қизғиш-жигарранг тусда, узунлиги 1-1,5 мм, мўйловлари 10 бўғинли.

Тухумининг узунлиги 0,3 мм, бир томонидан торайган овал шаклда. Ранги сариқ-зарғалдоқ бўлади, юпқа оқ гард билан қопланган. Личинкалари биринчи ёшда 0,45 мм келади, овал шаклда, у тезда оқ ғуборга ўралади, иккита думчага эга, ёнида ўсимталари йўқ.

Ургочисининг узунлиги 3-4 мм дан 5-6 мм гача. Танаси оқ мумсимон кирик билан қопланганлигидан оқ бўлиб кўзга ташланади. Танасининг четларида 17 жуфт ўсимталари мавжуд.

Ҳаёт кечириши; Комсток қурти турли жойларда: дарахт, узум пўстлоқларининг ости, илдиз атрофлари, хазон ораларида тухумлик шаклида қишлоб чиқади. Март-апрел ойларида тухумлардан личинкалар очиб чиқиб дарахт танаси бўйлаб ҳаракат қилади ва қулай жой танлагач, уни санчиб сўришга киришади. Комсток қурти етук зотга айланади ва 10-30 кунлардан кейин тухум қўйишга киришади.

Зарари; Комсток қурти маданий ва ёввойи ўсимликларнинг 300 дан кўп турини зарарланиши мумкин. У ўсимликларнинг барча қисмини (мевасини, ҳатто илдизини ҳам) шикастлайди. Қуртлари одатда баргнинг орқа томондаги томирлари бўйлаб озиқланади.

Қуртининг зараридан ўсимлик барглари сарғайиб қуриydi, новдалари қинғирқийшиқ бўлиб қолади, дарахт танаси, илдизлари ва шоҳаларида шиш ва ёриқлар ҳосил бўлади.

Бундай дарахт заифлашиб, иккиламчи зараркунандалар билан тезроқ зарарланади. Меваларнинг сифати ёмонлашиб, дарахт ҳосилдорлиги пасайиб кетади.

Кураш чоралари; Комсток қурти ички карантин объекти бўлиб ҳисобланади, комсток қурти зараркунандасига биологик кураш сифатида псевдафикусни лаборатория ва дала шароитларида кўпайтириш мумкин. Кимёвий кураш сифатида комсток қурти тарқалган дарахт ва ўсимликларга қуйидаги инсектицидлар билан ишлов берилади бензофосфат-0,3 %, карате-0,05%, талстар-0,05%, моспиан-0,02%.

REFERENCES

1. Ш.Т. ХЎЖАЕВ, О.А.СУЛАЙМАНОВ-Умумий ва қишлоқ хўжалик энтомологияси ҳамда уйғунлашган ҳимоя қилиш тизимининг асослари 214-бет
2. <https://agro-olam.uz/komstok-qurti/>
3. <https://qomus.info/encyclopedia/cat-k/komstok-qurti-uz/>